

ÄR SKOLLUNCHEN I OTAKT MED FÖRVÄNTNINGAR OCH INTENTIONER?

Cecilia Olsson

Kost- och måltidsvetenskap

UMEÅ UNIVERSITET

”Skolmaten i Lycksele – en ren katastrof”

Publicerad 27 september kl. 09:45 - Uppdaterad 28 september kl. 08:16

 Linda Westerlind:
”Det är i skolmas...

© Jonas Ekström/TT
Det är här på matbuden i Lycksele, anser ensånderskreiverten och hävdar att matsvinnet slår rekord.

Elever försvarar Lyckseles skolmat: ”Debatten är fjantig”

Årskurs 6 på Södermalmsskolan vill behålla den nya menyn

Debatt: Skolmaten - en het potatis

Publicerad 21 oktober kl. 10:00

Fel beslut med helvegetarisk skolmat

Frihet – i mat och politik

Starka köttnormen präglar debatten om maten i skolan

Många barn äter inte skolmaten

UPPDATERAD 12 APRIL 2016 PUBLICERAD 12 APRIL 2016

Politiker krävde Bregott till skolmaten

Efter att kostchefen i Kalmar kommun infört nyckelhålsmärkt smörgåsmargarin och tagit bort Bregott från skolmatsalarna började debattens vågor gå höga i kommunen. Fyra kommunalråd i den rödgröna majoriteten gjorde därför ett uttalande där Bregott och smör skulle användas.

| 2016-12-02

Specialkost ökar i skola: "Måste laga 18 olika varianter"

Av: Matilda Apsa Malmqvist

PUBLICERAD MÅN 17 FEB 2020 | UPPDATERAD: TIS 18 FEB 2020

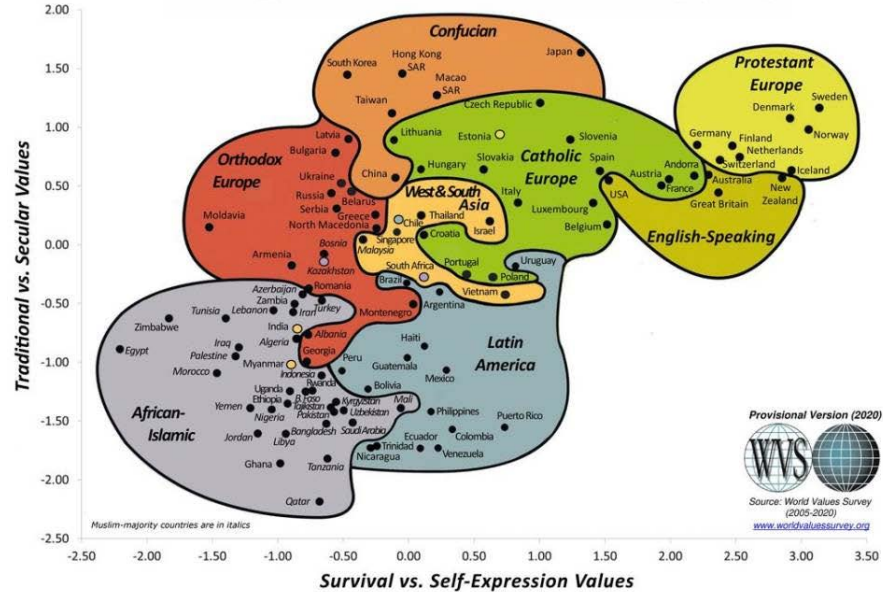
Matens betydelse

Många fler innebörder än kroppens överlevnad...

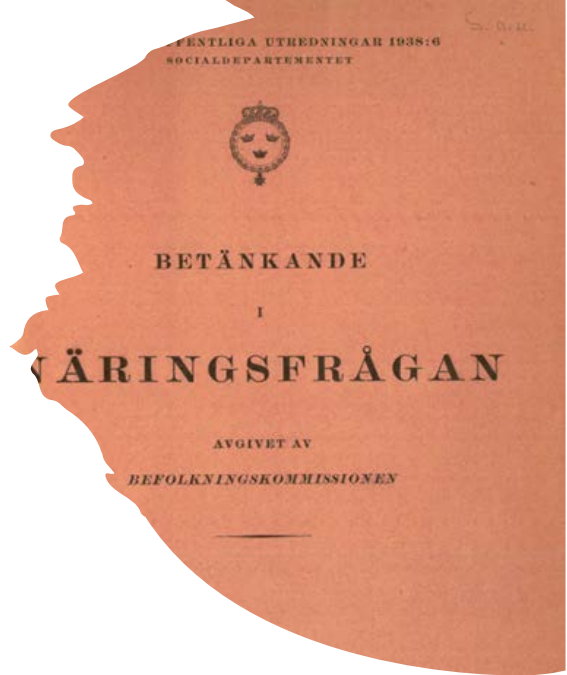
- Kulturbärare
- Uttryck av normer och värderingar
- Symbolisera trygghet och gemenskap och därför också otrygghet och utanförskap
- Förhandling av identitet

The Inglehart-Welzel World Cultural Map (2020)

World value survey

En tillbakablick...

Från behovsprövad till allmän...

SKOLLAGEN (2010:800)

HEDLAGEN OCH INFÖRANDE AV SKOLLAGEN (2010:800)

TIONDE UPPLAGAN

NORSTEDTS
JURIDIK
BOKFÖRLAG

Vad säger Skollagen?

Eleverna ska erbjudas näringsriktiga skolmåltider varje skoldag utan kostnad

SKOLVERKET'S ALLMÄNNA RÅD MED KOMMENTARER

Systematiskt kvalitetsarbete
– för skolväsendet

Skolverket

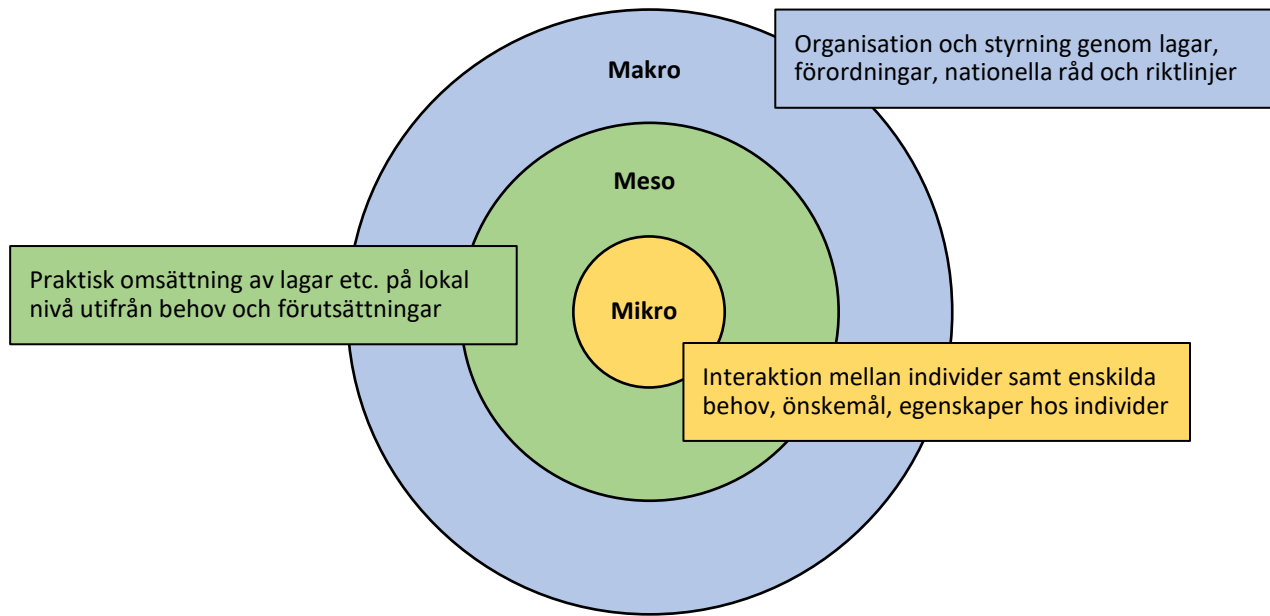
Systematiskt kvalitetsarbete

Eleverna ska erbjudas näringsriktiga skolmåltider varje skoldag utan kostnad

Nationella riktlinjer

Samhällets nivåer

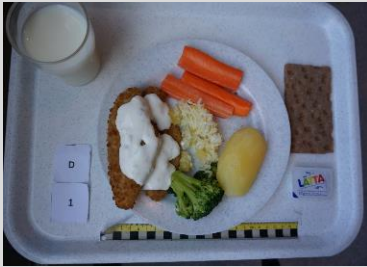
Elevers perspektiv

En gång när jag kom från matsalen fick jag en klump i halsen för jag kände mig ensam för jag fick inte sitta med nån och för att alla kollade på mig och viskade åt mig...

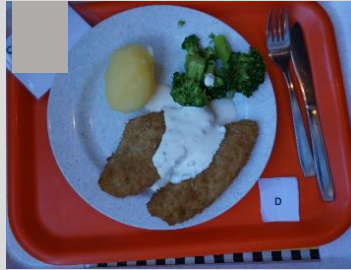
Idag gick det bra på lunchen. Det var bra mat. Det var kompisar som pratade med mig. Jag kände mig glad hela tiden i matsalen, vägen till klassrummet och på rasten.

Berggren et al (2020) Children's Geographies

Vad äter eleverna?

Referensportion

Olafsdottir et al (2016) PloS one

Olsson et al. High availability of vegetables and fruits at school lunch through governmental funding is not reflected in 4th grade pupils' intake. Submitted.

Lärarnas perspektiv

- Skapa sociala relationer med elever
- Potentiellt lärandetillfälle
- Spänningar mellan intention och praktik ffa kopplat till den egna arbetsmiljön

Waling & Olsson (2017) Health Educ & Berggren et al (2020) Cambridge J Educ

Foto: Simon Eliasson

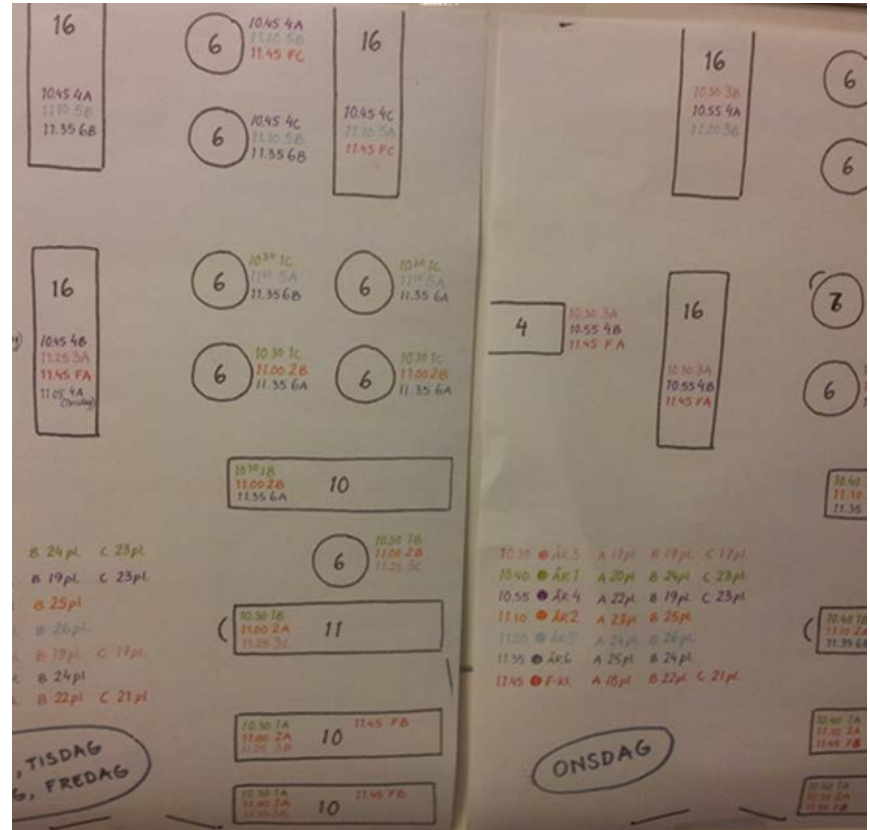
Rektorsers perspektiv

- Skollunchen syftar ffa till att eleverna ska bli mätta
- Skollunchen som pedagogisk aktivitet och de nationella riktlinjerna inte närvarande
- Utmaningar kring schemaläggning av lunchen och organisatorisk uppdelning av skollunchen mellan två huvudmän
- 51 % inkluderade inte skolmältiden i skolans systematiska kvalitetsarbete

Olsson & Waling (2016) Health Educ J

Berggren L et al. Head teachers' perceptions and experiences of school lunch in Sweden.

Manuscript.

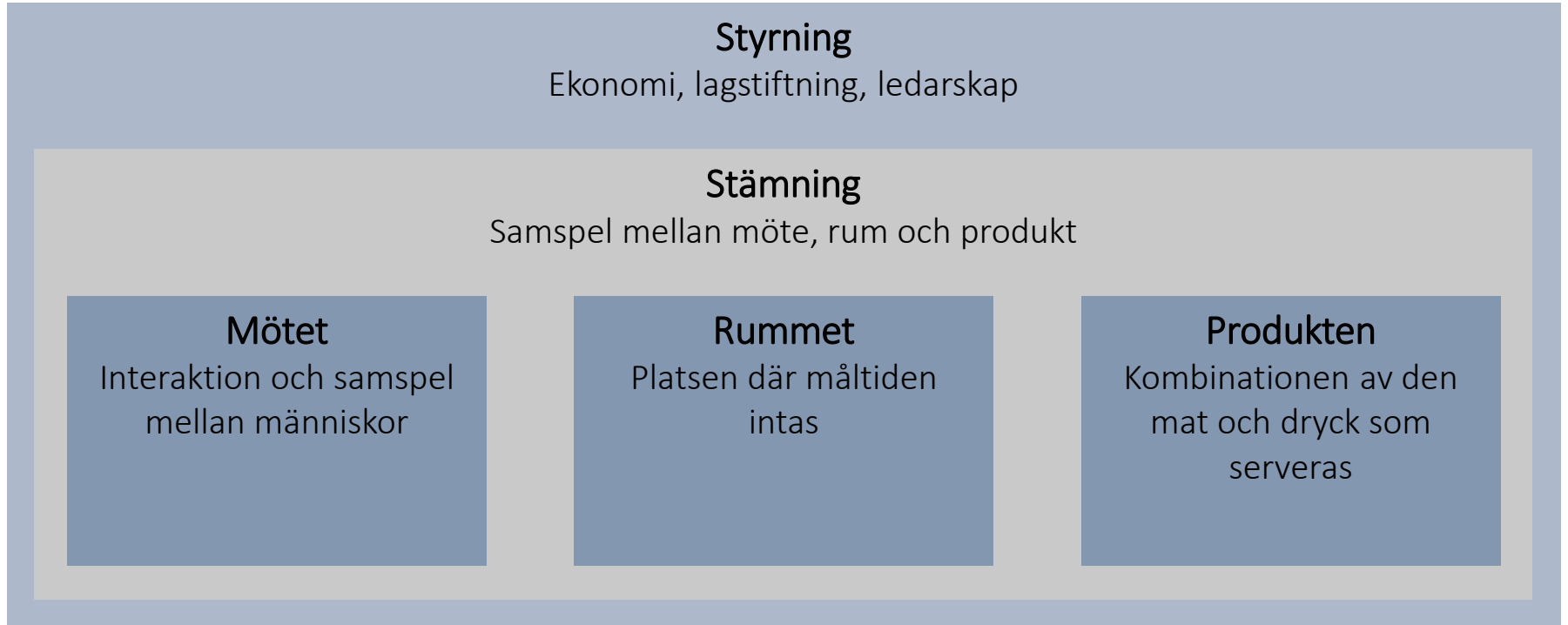
Skollunchens utmaningar

- Mat och måltiders kulturella och sociala betydelse
- Serverad mat ≠ Mat som faktiskt äts
- Oreglerad aktivitet i relation till andra aktiviteter i skolan
- Organisatoriska oklarheter kring två huvudmän
- Gap mellan policy och praktik

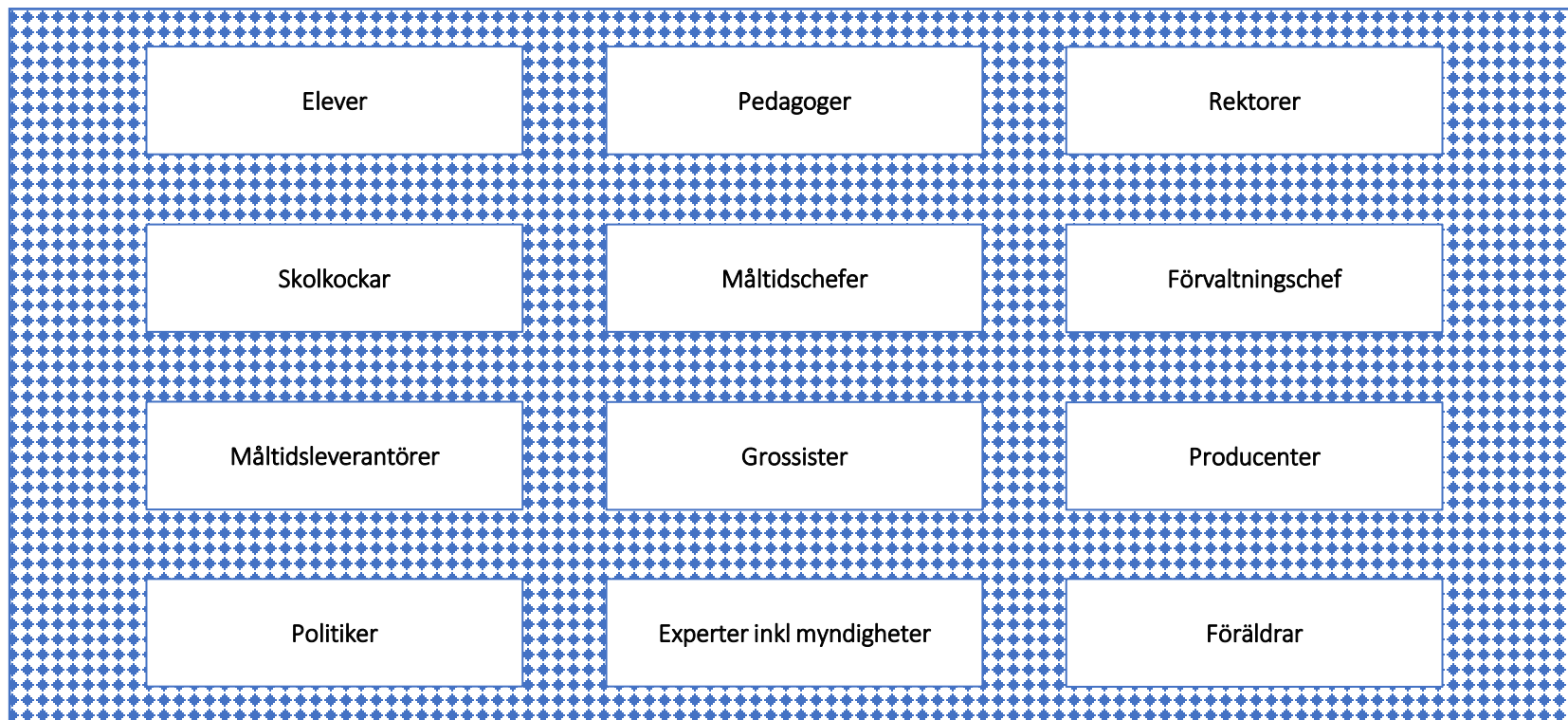

Livsmedelsverkets måltidsmodell

Vi äter måltider

Skolmåltidens aktörer

Skolverket

GRUNDSKOLAN

**Läroplan för grundskolan,
förskoleklassen och
fritidshemmet**

Lgr22

Skolmåltiden i läroplanen?

Skolmåltiden skrivs inte fram explicit i läroplanen för grundskolan

Matfostran (Finland)

- Förstå skillnaden mellan ekologisk och konventionell odling (Bi)
- Vad händer när man friterar en fiskpinne eller kokar ett ägg (Fy, Ke)
- Hur äter man bäst inför och efter träning (Idrott och hälsa)
- Varifrån kommer olika kryddor (Ge)
- Hur man åt för 100 år sedan (Hi)

The infographic is titled "MIELETTÄ RUOKA TAJU" (Mindful Food Choice) and is divided into several color-coded sections, each with a title and a list of bullet points:

- USKONTOISET** (Religion):
  - Eteläisen ortodoksisen kirkon, luterilaisen kirkon, ortodoksisen kirkon, katolisen kirkon ja muun uskonkunnien kirkot ja seurakunnat.
  - Raakana (alkuperäisesti) syötyjä eläinperäisiä tuotteita.
  - Kasvisruoka.
  - Kasviperäinen ruoka.
  - Kasvisruoka.
- YTSUKKA** (Diet):
  - Energia.
  - Ravitsemusarvot ja -aika.
  - Ravitsemusarvot ja -aika.
  - Ravitsemusarvot ja -aika.
  - Ravitsemusarvot ja -aika.
- BIODIVERSITY** (Biodiversity):
  - Biodynaaminen maatalous.
  - Biodynaaminen maatalous.
  - Biodynaaminen maatalous.
  - Biodynaaminen maatalous.
  - Biodynaaminen maatalous.
- UUTUUS JA VASTUUSISÄÄMÄ** (Innovation and Sustainability):
  - Uusiutuva energia.
  - Uusiutuva energia.
  - Uusiutuva energia.
  - Uusiutuva energia.
  - Uusiutuva energia.
- RUOKA** (Food):
  - Ruokaturvallisuus.
  - Ruokaturvallisuus.
  - Ruokaturvallisuus.
  - Ruokaturvallisuus.
  - Ruokaturvallisuus.
- LUKUTTA** (Literature):
  - Kirjallisuus.
  - Kirjallisuus.
  - Kirjallisuus.
  - Kirjallisuus.
  - Kirjallisuus.
- MUSIIKKI** (Music):
  - Musiikki.
  - Musiikki.
  - Musiikki.
  - Musiikki.
  - Musiikki.
- MAKUSTO** (Taste):
  - Makustaminen.
  - Makustaminen.
  - Makustaminen.
  - Makustaminen.
  - Makustaminen.

At the bottom right, there is a logo for "MIELETTÄ RUOKA TAJU" and the text "Ideaiteja integroituihin ruokakasvatukseen perusopetuksessa" (Ideas integrated into food education in basic education), accompanied by an illustration of two children and a carrot.

Vad ska skollunchen vara och bidra till?

Finns det en gemensam förståelse kring:

- Om den ska vara något mer än att mätta elevers magar?
- Om den ska vara en restaurang eller en lärmiljö eller både ock?
- Vem pedagogen ska vara?
- Vad en pedagogisk måltid är?
- Om och hur den kan utgöra en rekvisita i klassrummet?
- Kommunens respektive skolans uppdrag?

Tack för att ni
lyssnade